

Vlaanderen
is erfgoed

Beschermingsdossier

Drie mijnkraters van de Eerste Wereldoorlog
bij hoeve Hollandse Schuur, Heuvelland
(Wijtschate)

Monument

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Beschermingsdossier:

Drie mijnkraters van de Eerste Wereldoorlog bij hoeve Hollandse Schuur,
Heuvelland (Wijtschate) - monument

INHOUDELIJK DOSSIER

Dossiernummer: 4.001/33039/111.1

Hilde Verboven

13/03/2017

INHOUDSTAFEL

1.	Beschrijvend gedeelte	4
1.1.	Situering	4
1.2.	Historisch overzicht	4
1.2.1.	Algemeen.....	4
1.2.2.	Hollandse schuur: een frontsector	5
1.2.3.	Naoorlogse periode.....	6
1.3.	Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken.....	6
1.4.	Fysieke toestand van het onroerend goed	6
2.	Evaluerend gedeelte	7
2.1.	Evaluatie van de erfgoedwaarden	7
2.1.1.	Historische waarden	7
2.1.2.	Culturele waarde.....	8
2.1.3.	Technische waarde	8
2.1.4.	Ruimtelijk-structurerende waarde	8
2.1.5.	Archeologische waarde	8
2.2.	Motivering van het type bescherming.....	9
2.3.	Motivering van de afbakening van de bescherming	9
2.4.	Juridische toestand.....	10
2.4.1.	Onroerend Erfgoed:	10
2.4.2.	Ruimtelijke Ordening:	10
2.4.3.	Natuur en Bos:	10
2.4.4.	Landbouw en Visserij:.....	11
3.	Beheersvisie	11
3.1.	Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed	11
3.2.	Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed.....	12
3.3.	Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed.....	12
4.	Bronnen	12
5.	Bijlagen bij het inhoudelijk dossier	13
5.1.	Omgevingsplan bij de bescherming	13
5.2.	Fotobijlage	13
5.3.	Kaarten en figuren	14
5.4.	Criterionota	14

1. BESCHRIJVEND GEDEELTE

Dit beschermingsdossier maakt deel uit van het thematische beschermingspakket 'Relicten van de mijnenoerlog aan het front van de Eerste Wereldoorlog', dat op zijn beurt kadert in de reeks beschermingsdossiers van het erfgoed van beide wereldoorlogen in Vlaanderen. De WO I-mijnkraters markeren de frontlijn in Ieper en Heuvelland uit de periode 1914-1917. Heden bestaan op het grondgebied van deze gemeenten nog veertien sites met sporen van de ondergrondse oorlog. Twee daarvan hebben restanten van mijnkraters die onvoldoende goed bewaard zijn om een bescherming te verantwoorden. In het verleden zijn vier sites op ad hoc basis al geheel (Spanbroekmolen) of gedeeltelijk beschermd (Hooge, Hill 60, Sint-Elooi).

Voorliggend pakket houdt de bescherming van negen sites in:

- Sanctuary Wood
- Caterpillar (aanvulling op bescherming Hill 60)
- Palingbeek
- St-Elooi (aanvulling op bescherming mijnkrater 7/6/1917 St-Elooi)
- Hollandse Schuur
- Petit Bois
- Maedelstede
- Peckham
- Kruisstraat

Deze selectie is representatief voor de evolutie van de ondergrondse oorlog in verschillende fasen gebaseerd op technische ontwikkelingen. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen sites waar op geringe diepte ondergrondse mijnen ontploften en sites met dieptemijnen. De mijnkratersites vormen een linie die op de frontlijn van 1914-17 tot stand kwam. Daarom worden ze in een thematisch pakket behandeld. Toch wordt aan elke site een apart dossier gewijd, omdat in het huidige landschap de mijnkratersites te ver uit elkaar liggen en op het terrein niet samen als een geheel kunnen worden waargenomen.

1.1. Situering

Voorliggend dossier omvat de bescherming van drie mijnkraters bij hoeve Hollandse Schuur: Vierstraat 52, Heuvelland (Wijtschate).

Rond de wederopbouwhoeve 'Hollandse Schuur' op de West-Vlaamse heuvelrug liggen drie mijnkraters. Zij ontstonden als gevolg van de gelijktijdige ontploffing van Britse dieptemijnen op 7 juni 1917. Hollandse Schuur was één van de locaties aan het front van de Eerste Wereldoorlog waar de mijnen slag werd uitgevochten. De kraters liggen in het grasland dat de hoeve omgeeft. De bedrijfsgebouwen zijn opgetrokken tussen de drie kraters.

1.2. Historisch overzicht

1.2.1. Algemeen

De drie mijnkraters bij Hollandse Schuur zijn ontstaan op 7 juni 1917 bij het uitbreken van de mijnen slag, een geallieerd offensief in de Westhoek waarbij negentien dieptemijnen gelijktijdig onder de Duitse frontlijn in de gemeenten Ieper, Heuvelland, Mesen en Komen ontploften. Hoe de mijnenoerlog zich tussen december 1914 en juni 1917 op het front in de Ieper- en Wijtschateboog ontplooidde, is beschreven in de bijhorende 'criterianota' onder

de rubriek '1.2 Historisch overzicht'. De bijzonderheden eigen aan de mijnkratersite van Hollandse Schuur komen hieronder aan bod.

Om de kraters van elkaar te onderscheiden, zijn ze genummerd. We namen dezelfde nummering over als het schema dat Britse militaire ingenieurs in 1922 opstelden (S.n. 1922, plaat XVIII). De nummers stemmen overeen met de volgorde waarin de springladingen tijdens de Eerste Wereldoorlog werden geplaatst.

1.2.2. Hollandse schuur: een frontsector

'Hollandse schuur' was de naam voor een sector aan het front van de Wijtschateboog, op de noordelijke rand van de heuvelrug Wijtschate-Mesen. De site is genoemd naar een grote hoeve, die tussen 1914-1917 door de Duitsers als een zware versterking werd uitgebouwd. Het niemandsland was in dit deel van de Wijtschateboog heel smal (bijlage 5.3). De afstand tussen de twee frontloopgraven bedroeg ongeveer 100m. In 1914 waren de Duitse troepen erin geslaagd de hoeve in te palmen en tot een vooruitgeschoven post uit te bouwen, een gedroomde locatie voor een Duitse versterking omdat ze goed over de omliggende Britse verdediging uitkeek.

Voor de ondertunneling van het front vormden de lager gelegen posities een voordeel. De aanzet van de Britse schacht (35m) bevond zich 6m lager dan de Duitse frontloopgraaf (41m). Hoewel de *tunnellers* het voordeel hadden minder diep te moeten graven om tot de kleilagen door te dringen, ze kregen wel met wateroverlast te kampen. Hun posities lagen noodgedwongen in de vallei van de Wijtschatebeek met een hoog grondwaterpeil. Dat had hen al genoodzaakt om de loopgraven minder diep in te graven en de borstwering met zandzakjes te verhogen. Het hoogteverschil maakte het bovendien moeilijk om het schachthuis ongezien te houden. Dat dit niet lukte, bewijst het intense Duitse mortiergeschut in april 1916 op de omgeving van de schacht, enkele maanden nadat die was geopend.

Gealarmeerd door de diepe Britse mijnen bij Sint-Elooi (maart 1916) vreesden de Duitsers terecht ook hier voor de ondertunneling van hun stellingen. Dat maakte hen bijzonder alert en nerveus. In mei-juni 1916 ontdekten ze dat de Britten de Duitse stellingen bij Hollandse Schuur op grote diepte aan het ondertunnelen waren. Prompt brachten de Duitse *mineure* twee mijnen onder hun eigen front tot ontploffing, in de hoop hiermee de Britse acties te counteren. Vanuit de kraters legden ze nieuwe luisterposten aan, van waaruit dan weer ondergrondse camoufllets tot ontploffing werden gebracht. Begin september 1916 en februari 1917 werden opnieuw verschillende ondergrondse mijnen afgevuurd. De Duitse tegenacties verhinderden niet dat op 7 juni 1917 de drie Britse dieptemijnen zoals gepland explodeerden.

De Britse mijnschacht en het bijhorende tunnelsysteem lagen op ongeveer 120m ten oosten van krater 2. Onder de huidige krater 2 vertakte de hoofdgalerij in de richting van krater 1 en 3. Volgens de beschikbare informatie zouden de galerijen zich tot op een diepte van 16 tot 18m bevinden (S.N. 1922). Enkele kengetallen van het Britse ondertunnelingssysteem:

- Mijnschacht begonnen op 18 december 1915, ladingen klaar op 20 juni-20 augustus 1916
- Lading nr. 1: 15512 kg, nr. 2 6758 kg; nr. 3 7937 kg ammonal en blastine
- Schachtdiepte: 16 à 18m
- Galerij lengte: 137 – 251m

Duitse tegenmijnschachten bevonden zich nabij de huidige mijnkraters. Op 100 à 200m ten zuidoosten van krater 3 lagen vier Duitse mijnschachten, die vermoedelijk tot op grote diepte gingen. Ze waren nabij een loopgraaf achter het front aangelegd. Nog verder naar

Beschermingsdossier: Drie mijnkraters van de Eerste Wereldoorlog bij Hollandse Schuur, Monument

het oosten in het Croonaertbos (*Grand Bois*) is ook de aanzet bekend van een diepe Duitse mijnschacht -Casar genaamd- bekend.

1.2.3. Naoorlogse periode

In hun huidige situatie liggen de drie mijnkraters gegroepeerd rond de nieuwe hoeve die na de Eerste Wereldoorlog op dezelfde locatie is heropgebouwd en nu nog altijd een actieve landbouwzetel is. Na de oorlog werden metingen op de mijnkraters uitgevoerd (S.N. 1922). In 1922 registreerde men op maaiveldniveau een diameter en diepte voor krater 1 van 55,7 x 8,8m, krater 2 van 32 x 4,2m en krater 3 van 43 x 7,6m. De Duitse kraters van mei-juni 1916 zijn niet in het reliëf bewaard gebleven, mogelijk omdat ze na de mijnontploffingen van 7 juni 1917 onder het rondvliegend puin van de zware explosies bedolven zijn geraakt.

1.3. Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken

De mijnkratersite van Hollandse schuur ligt op de westelijke flank van de midden West-Vlaamse heuvelrug ten noordwesten van Wijtschate. De mijnkraters liggen in weilanden rond de hoeve, verspreid over verschillende percelen. De ruimte rond de mijnkraters is open, met uitzondering van de bebouwing in de tussenliggende ruimte. De drie kraters zijn met water gevuld (bijlage 5.3).

De kraterlip is het best bewaard bij krater 2 en 3, tenzij waar de bedrijfsgebouwen tot tegen de kraterwand zijn aangebouwd. De oorspronkelijke hoogte is door compactering van de opgeworpen aarde of naoorlogse terreinnivellerings duidelijk verminderd. Maar toch is op het terrein het reliëfverschil van de hoger gelegen kraterlip duidelijk waarneembaar. Vanaf de openbare weg is het zicht op kraters 2 en 3 open. Het feit dat de kraters in weiland liggen, heeft zeker bijgedragen aan het behoud ervan.

1.4. Fysieke toestand van het onroerend goed

De fysieke toestand van het onroerend goed waarvoor dit beschermingsdossier wordt opgemaakt is vastgesteld tijdens een plaatsbezoek op 17 januari 2017. De fysieke toestand is op dat moment fotografisch gedocumenteerd. Deze registratie is als bijlage bij het ministerieel besluit gevoegd en geeft een beeld van de toestand van het onroerend goed op het moment van de bescherming.

Van de drie oorspronkelijk ontplofte dieptemijnen bij Hollandse Schuur bestaan tot op heden drie goed bewaarde mijnkraters, die als cirkelvormige plassen rond de gelijknamige hoeve liggen. Uit een vergelijking van luchtfoto's tussen 1971 en heden blijkt dat de hoeve sinds de jaren 1990 sterk is uitgebreid (Geopunt Vlaanderen). Het bedrijf realiseerde zijn uitbreiding tot nu toe volledig binnen de driehoek tussen de kraters.

De kraterlip is bij de drie mijnkraters deels bewaard gebleven, het best bij krater 2 en 3. Waar de bedrijfsgebouwen langs de kraterwand zijn opgetrokken, is een deel van de lip weggenomen. Dit is het geval voor de gebouwen nabij krater 1.

Het waterniveau in de kratermond wisselt naargelang droge of natte periodes. De drie kraters dienen als wateropslag bij de hoeve. Ze zijn dus functioneel voor de waterbevoorrading en opslag bij het landbouwbedrijf. Het vee drinkt water uit de krater via een pomp op de kraterrand. Fragmenten van kraterrand 2 zijn deels opgevuld/versterkt met puin. Een bomerij van populier begrenst de kraterrand ter hoogte van de loods. Kraterrand 1 heeft rietvegetatie en enkele bomen.

De historische afmetingen die in 1922 werden opgetekend, vergelijken we met de hedendaagse afmetingen gebaseerd op een GIS-analyse van het digitale terreinmodel van 1m (Informatie Vlaanderen, Agiv). Die afmetingen komen nog altijd goed overeen met de huidige, zonder rekening te houden met de breedte en de hoogte van de kraterlip. Krater 2 is duidelijk de kleinste.

De diameter van de kraters is op twee niveaus opgemeten, met name op niveau van het wateroppervlak (bron orthofoto's van 2012, Agiv) in noord-zuid en oost-west richting en op niveau van de kraterlip in noordwest-zuidoost richting tussen de twee hoogste punten (bron digitale terreinmodel 1m, Agiv). Omdat een exacte opmeting onmogelijk is, worden de afmetingen afgerond. Dat geeft de volgende afmetingen in meter:

Krater 1:

- Wateroppervlak
  - o N-Z 43m
  - o O-W 43m
- Kraterlip 60m

Krater 2:

- Wateroppervlak
  - o N-Z 37m
  - o O-W 27m
- Kraterlip 50m

Krater 3:

- Wateroppervlak
  - o N-Z 38m
  - o O-W 39m
- Kraterlip 58m

2. EVALUEREND GEDEELTE

2.1. Evaluatie van de erfgoedwaarden

Alle tot nu toe bekende mijnkratersites in Vlaanderen dateren uit de Eerste Wereldoorlog. De bijgevoegde criterianota beschrijft de generieke erfgoedwaarden van mijnkratersites, waarvan er verschillende van toepassing zijn op de mijnkraters bij hoeve Hollandse Schuur. De volgende waarden motiveren de bescherming van deze mijnkratersite.

2.1.1. Historische waarden

De mijnkraters bij hoeve Hollandse Schuur getuigen van de **ondergrondse** mijnenergie zoals die in de periode 1914-1918 op het front in de Westhoek werd gevoerd. Kenmerkend voor de Eerste Wereldoorlog was zijn statische karakter: een vier jaar durend, bloedig conflict dat tot volledige stilstand was gekomen. Bovengronds lukte het niet om tot een doorbraak te komen en dus probeerde men het ondergronds. Historisch gezien paste de techniek van ondermijningen in de traditie van de belegering van vestingen, zoals die in lang vervlogen tijden vaak was toegepast.

De mijnkraters bij hoeve Hollandse Schuur vormen in het bijzonder de restanten van de **mijnenslag** die op 7 juni 1917 met de gelijktijdige ontploffing van 19 dieptemijnen uitbarstte. Zij maken deel uit van het slagveld van de derde slag om Ieper (juni-november 2017) en markeren samen met de andere relictten de historische frontlijn van waaruit het geallieerde offensief vertrok. Bijzonder aan de mijnenslag is dat hij een in de tijd en ruimte beperkte doorbraak op het front in de Westhoek realiseerde, in tegenstelling tot eerdere initiatieven elders op het westelijke front.

Kenmerkend voor historische ontwikkeling van de mijnkratersite van Hollandse Schuur is zijn ligging bij een hoeve, die als een bolwerk aan het front diende. Bovendien lagen de frontlijnen hier op heel korte afstand tegenover elkaar. Dat maakte de site aantrekkelijk

voor ondermijningen en verklaart waarom precies op deze locatie werd ondermijnd. Het schema van de mijnschlag onderging in de jaren tussen het bedenken van het plan en de uitvoering verschillende veranderingen. Hollandse Schuur was één van de vier oorspronkelijke locaties, waar al in december 1915 met de ondertunneling is gestart.

Goed bewaarde landschappelijke relict van de Eerste Wereldoorlog die nog zichtbaar zijn op het terrein, zijn zeldzaam. Na de oorlog lag de frontzone bezaaid met miljoenen granaattrechters en resten van militaire infrastructuur. Tijdens de reconversie van het oorlogslandschap naar een genormaliseerde, leefbare agrarische omgeving werden de meeste oorlogsrestanten weggewerkt: gronden werden geëffend, landbouwterreinen gediepgrond, loopgraven ontmanteld, percelen opnieuw gebruiksklaar gemaakt. De mijnkraters zijn één van de weinige relict van het vroegere oorlogslandschap die nog in situ op het terrein herkenbaar zijn.

2.1.2. Culturele waarde

Herdenkingsplaats: De mijnkraters van Hollandse Schuur herinneren aan het dodelijke ondergrondse kat-en muisspel aan het front. Soldaten kwamen om tijdens ondergrondse gevechten of werken in de tunnels, of tijdens bovengrondse infanterieaanvallen die op de explosies volgden. Niet altijd slaagde men erin om de lichamen te evacueren. Voor de volgende generaties en in het bijzonder voor de nabestaanden is de mijnkratersite een herdenkingsplaats voor wie hier naamloos en zonder graf in de aarde rust. In die zin vormt de site de laatste rustplaats voor militaire slachtoffers van de Eerste Wereldoorlog.

2.1.3. Technische waarde

Ook al zijn ondermijningen traditionele vormen van oorlogsvoering, de ondergrondse oorlog in de Westhoek evolueerde en kende **technische vernieuwingen**. Deze mijnkraters zijn het resultaat van de plaatsing van dieptemijnen, grote hoeveelheden springstof die op grote diepte (16-18m) in de ondergrond werden ingegraven. Technisch werd dat pas mogelijk nadat met behulp van stalen zinkschachten de moeilijk bereikbare tertiaire kleilagen in de ondergrond konden worden aangeboord. De omvang van de kraters is representatief voor de fase in de oorlog waarbij men op grote diepte, vanuit de diepliggende droge kleilagen, het front ondermijnde.

2.1.4. Ruimtelijk-structurende waarde

Eigen aan de drie mijnkraters bij Hollandse Schuur is dat ze **ruimtelijk-structurend zijn voor de inplanting van de hoeve**. De uitbreiding van de bedrijfsgebouwen werd volledig binnen de ruimte tussen de mijnkraters gerealiseerd. De landschappelijke context, met name de samenhang tussen de mijnkraters, weiland en de hoeve (een voormalig bolwerk aan het front) op de flank van de heuvelrug Wijtschate-Mesen (structurend reliëfelement) in een half open omgeving heeft een hoge contextwaarde. Het open zicht vanaf de Vierstraat op de hoger gelegen kraterlip van krater 2 en 3 draagt bij tot de publieke belevingswaarde van deze relict.

2.1.5. Archeologische waarde

Mijnkraters vormden na hun ontstaan ideale locaties voor constructies, zoals schuilplaatsen of nieuwe aanzetten tot ondergrondse galerijen. Op hun beurt werden kraters als versterking in de frontlinies ingebouwd. Zij vormen dus ook potentiële vindplaatsen van archeologische resten van de Eerste Wereldoorlog.

2.2. Motivering van het type bescherming

De mijnkraters rond de hoeve Hollandse Schuur worden beschermd als monument. Het Onroerenderfgoeddecreet definieert een monument als volgt: "een onroerend goed, werk van de mens of van de natuur of van beide samen, met inbegrip van de cultuuroggoederen die er integrerend deel van uitmaken, inzonderheid de bijhorende uitrusting en de decoratieve elementen van algemeen belang wegens de erfgoedwaarden."

Het ontstaan van de mijnkraters is hoofdzakelijk het werk van de mens. De constructie van schachten, ondergrondse tunnels, de plaatsing van explosieven zijn allemaal door menselijk toedoen tot stand gekomen. De ligging van de mijnkratersites kan worden verklaard, deels door de hoogteverschillen in het landschap (natuurlijke factoren), deels door hun ligging aan het front, dat op zijn beurt het resultaat van de gevechtsoperaties tijdens de Eerste Wereldoorlog was (menselijke factoren).

De mijnkraters liggen duidelijk zichtbaar aan de oppervlakte. De ligging van het ondergrondse tunnelsysteem is bij benadering gekend, wat helemaal niet het geval is voor de bewaringstoestand. Voor een archeologische bescherming komt de site dus zeker niet in aanmerking.

Ook een bescherming als landschap is overwogen, maar niet behouden. De mijnkraters liggen als punten in het landschap. In het verleden vormden ze een linie en belangrijke herkenningspunten in het frontlandschap van de Eerste Wereldoorlog. In de naoorlogse jaren is dat oorlogslandschap zodanig uitgewist, dat de samenhang tussen de mijnkratersites op het terrein niet meer kan worden waargenomen. Voor een bescherming van de individuele mijnkraters met als doelstelling het behoud van de mijnkraters op lange termijn, is een bescherming als monument het meest aangewezen instrument.

2.3. Motivering van de afbakening van de bescherming

De afbakening van het beschermd onroerend goed is opgenomen op het plan dat als bijlage bij het ministerieel besluit is gevoegd. Alle kadastrale percelen gevat door de bescherming zijn opgenomen in artikel 1 van het ministerieel besluit. De kadastrale percelen zijn nooit aangepast aan de nieuwe situatie na de ontploffing van de dieptemijnen. Daardoor lopen de perceelsgrenzen over of eindigen ze in de kratermond. De beschermingsperimeter volgt om die reden niet de perceelsgrenzen, maar de begrenzing die zichtbaar is op het terrein

De bescherming van de mijnkraters rond hoeve Hollandse Schuur omvat de drie met water gevulde kraters omgeven met de door de ontploffing opgeworpen aarde (kraterlip). Op uitdrukkelijke vraag van de eigenaar is bij de afbakening van de bescherming rekening gehouden met uitbreidingsmogelijkheden voor het actieve landbouwbedrijf in de toekomst. Tussen de bedrijfsgebouwen en de kraterwand is extra ruimte gelaten.

Een overgangszone rond de kraters is in overweging genomen, maar niet behouden bij het intekenen van de perimeter, omwille van de gevolgen voor het actieve landbouwbedrijf. De bedrijfsgebouwen zijn uitdrukkelijk uit de beschermingsperimeter gesloten. Ze hebben geen erfgoedwaarde.

Over de bewaringstoestand van het ondergrondse erfgoed, met name de mijnschachten en tunnelsysteem is op het moment van de opmaak van dit beschermingsdossier geen informatie bekend. De Duitse tegenmijnschachten die zich dicht tegen de mijnkraters bevonden, zijn waarschijnlijk door de kracht van de explosie vernietigd. De mijnschachten die verder af liggen, maken wel een kans bewaard te zijn. Ze liggen onder de weilanden die de hoeve omgeven, maar zijn niet zichtbaar. Daarom en omwille van het gebrek aan informatie over de bewaringstoestand van schachten en ondergrondse tunnels, zijn deze niet mee opgenomen binnen de beschermingsperimeter.

2.4. Juridische toestand

2.4.1. Onroerend Erfgoed:

De mijnkraters bij hoeve Hollandse Schuur zijn opgenomen in de wetenschappelijke inventaris onder het ID-nummer 304264:

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/304264>.

Ze liggen in het vastgestelde landschapsatlasrelict "Ieperse vestingen en omgeving, bossen ten zuiden en heuvelrug Wijtschate-Mesen":

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/10453>

Op het omgevingsplan in bijlage bij dit dossier zijn de beschermingen opgenomen die in de buurt liggen van het onroerend goed waar dit dossier over gaat.

2.4.2. Ruimtelijke Ordening:

De percelen waarin de mijnkraters liggen, hebben op het gewestplan een bestemming als landschappelijk waardevol agrarische gebied (code 0901) (Gewestplan Ieper-Poperinge, 14/8/1979). In 2006 werden ze herbevestigd als agrarisch gebied (HAG).

Op Vlaams niveau werd in 2011 het Agnas planningsproces voor de voorbereiding van een gewestelijk ruimtelijk structuurplan 'Ieperboog-zuid' opgestart. Sinds 2012 vond geen nieuw overleg meer plaats.

Het ruimtelijk structuurplan provincie West-Vlaanderen (2002, herziening 2014) erkent specifiek voor de toekomstige ruimtelijke structuur van het landschap het belang van onroerend erfgoed voor het behoud van de diversiteit en herkenbaarheid van West-Vlaamse landschappen. Zo identificeert de provincie het oorlogserfgoed als een belangrijk onderdeel in de identiteit van de Westhoek. Bij de deelruimte 'Heuvels-IJzer' waartoe de Westhoek behoort, wordt het landschap met relatief geringe bebouwing, golvend karakter en kleine landschapselementen als aantrekkelijk omschreven. Omwille van de visuele zichten is een kwalitatieve inpassing van nieuwe (landbouw)infrastructuur aangewezen. Als bindende maatregel stelt de provincie voor om een beleid rond gave landschappen uit te werken en bakens in het landschap te selecteren. Enkele kratersites selecteerde de provincie als dagtoeristische knooppunten (Pool of peace ; Hill 62 met Sanctuary Wood Museum; Hooge Crater Cemetery en Hooge Crater Museum).

Het ruimtelijk structuurplan gemeente Heuveland vermeldt de mijnkraters bij de toeristisch-recreatieve attractiepunten van de gemeenten. Bij de oorlogsrelicten beschrijft het ruimtelijk structuurplan hoe de mijnkraters op de heuvelrug rond Wijtschate tussen Kruisstraathoek over Spanbroekmolen tot Hollandse Schuur zijn ontstaan. In het richtinggevend gedeelte is niet alleen de inschakeling in het toeristisch-recreatief netwerk één van de doelstellingen, ook het behoud of herstel van lokale erfgoedelementen is er één.

2.4.3. Natuur en Bos:

De mijnkraters liggen niet in VEN of IVON, of vogelrichtlijngebied. De percelen behoren niet tot een Vlaams natuureservaat of een erkend natuureservaat. De percelen behoren ook niet tot een Habitatrictlijngebied.

De graslanden waarin de mijnkraters zijn gelegen worden door de Biologische Waarderingskaart versie 2 omschreven als "complex van biologisch minder waardevolle en zeer waardevolle elementen" (mz) en daarbinnen als "soortenarm permanent cultuurgrasland" (hp) met veedrinkpoelen (kn).

2.4.4. Landbouw en Visserij:

De Vlaamse regering nam in 2006 de omgeving van hoeve Hollandse Schuur op binnen de contouren van herbevestigd agrarisch gebied. Bij de administratie Landbouw en Visserij staan de percelen waarin de mijnkraters bij hoeve Hollandse Schuur liggen, in de data laag "landbouwgebruikspcelen" bekend als "graslanden". De potentiële bodemerrosie wordt voor de percelen met krater 1 en 3 medium tot hoog en voor het perceel met krater 2 hoog ingeschat.

3. BEHEERSVISIE

3.1. Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed

De bescherming heeft tot doel de aanwezige erfgoedwaarden, -kenmerken en -elementen te vrijwaren. Essentieel is het behoud van de mijnkraters. Doel van de bescherming is deze relictten van de ondergrondse oorlog tussen 1914-18 op lange termijn veilig te stellen. Tijdens de 100-jarige herdenkingsperiode van de Eerste Wereldoorlog staan relictten van de Eerste Wereldoorlog sowieso in de aandacht. Op lange termijn is die aandacht minder verzekerd. Toch hebben deze relictten meer dan voldoende waarden om een de instandhouding op lange termijn te verantwoorden. Behoud, goed beheer en herstel indien nodig van de opgesomde erfgoedkenmerken en -elementen staan daarbij centraal. Daar tegenover staat dat het gangbare gebruik van de mijnkraters en de kraterlip in de context van een landbouwbedrijf mogelijk moet blijven. Het bestendigen van een functie van deze mijnkraters, bij voorbeeld als wateropslag of waterbevoorrading voor het vee, draagt bij tot het behoud ervan.

Bij eventuele beheerwerken wordt rekening gehouden worden met de kwetsbare microtopografie van de site, zodat schade aan het reliëf van de krater en -lip wordt vermeden. Het gebruikelijke onderhoud van de vegetatie op de kraterlip of in de kratermond door te snoeien, kappen of begrazen, is te allen tijde toegelaten. In het geval een of meerdere bomen gekapt moeten worden, kan dat best gebeuren door stomp en wortels niet te rooien. De wortels in het reliëfvolume voorkomen (versnelde) erosie en verstevigen de kraterwand en -lip. Ook om veiligheidsredenen -in het bijzonder omwille van munitie in de bodem- is het aangewezen om de stomp niet te rooien of uit te frezen. Graafwerken gebeuren liever niet, tenzij ze noodzakelijk zijn en na afloop de oorspronkelijke reliëfvorm herstellen.

Wordt in de toekomst het herstel van de kraterwand overwogen, dan geeft men de voorkeur aan een zachte oeverbeschoeiing, zoals het aanvoeren van aarde ter versteviging van de wand, zonder dat dit het volume van de kratermond aantast.

Het huidige landbouwgebruik als grasland rondom de mijnkraters biedt ook op termijn garanties voor de instandhouding van het reliëf.

Bedoeling van de volgende doelstellingen is conserverende maatregelen die bijdragen tot de instandhouding van de mijnkrater, zijn volume, kratermond, kraterlip uitdrukkelijk toe te laten:

- Erosiebestrijdende maatregelen bevorderen de instandhouding van het kratervolume, de vorm en de topografie in het algemeen;
- Conserverende maatregelen die verlanding tegengaan, bevorderen de instandhouding van de waterplas in de kratermond.
- Conserverende of herstellende maatregelen bevorderen de instandhouding van kraterlip.

De bescherming brengt geen enkele verplichting tot ontsluiting van de site voor het publiek met zich mee.

Beschermingsdossier: Drie mijnkraters van de Eerste Wereldoorlog bij Hollandse Schuur, Monument

Omdat sommige handelingen schadelijk zijn voor de erfgoedwaarden en aanleiding kunnen geven tot het verloren gaan van erfgoedelementen of erfgoedkenmerken is het verboden de krater geheel of gedeeltelijk te dempen. Deze verbodsbepaling volgt uit de basisdoelstelling van de bescherming, met name het behoud van de mijnkrater als reliëfvorm. Deze verbodsbepaling is opgenomen in artikel 3 van het ministerieel besluit. Voor deze handeling kan geen vergunning of toelating worden gegeven.

3.2. Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed

Voor elk beschermd onroerend goed geldt het actief en passief behoudsbeginsel. Dit betekent dat de zakelijkrechthouders en gebruikers het beschermd goed in goede staat moeten houden door de nodige instandhoudings-, beveiligings-, beheers-, herstellings- en onderhoudswerken uit te voeren en dat het verboden is om een beschermd onroerend goed te ontsieren, te beschadigen, te vernielen of de erfgoedwaarden er van aan te tasten. Het betekent ook dat een zakelijkrechthouder en gebruiker verplicht is het beschermd onroerend goed als een goed huisvader te beheren en het dus niet te verwaarlozen. Alle voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van het beschermd onroerend goed die van toepassing zijn op het beschermd goed zijn opgenomen in artikel 4 van het beschermingsbesluit.

In het Onroerenderfgoeddecreet en Onroerenderfgoedbesluit is een aantal algemene voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van beschermd onroerend erfgoed opgenomen. Dat zijn deze:

- het goed als een goede huisvader beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- de toestand van het goed regelmatig controleren;
- regulier onderhoud uitoefenen;
- onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen nemen in geval van nood.

3.3. Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed

Voor sommige werken aan het beschermd onroerend goed moet een toelating worden gevraagd. Sommige werken kunnen namelijk een negatief effect hebben op de erfgoedwaarden. Voor alle werken die stedenbouwkundig vergunningsplichtig zijn, of waarvoor een verkavelingsvergunning, milieuvergunning of natuurvergunning nodig is vraagt de vergunningverlener (de gemeente of de Vlaamse overheid) advies aan het agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid.

Voor een aantal werken die niet vergunningsplichtig zijn, moeten de zakelijkrechthouders en gebruikers, voorafgaand aan de uitvoering van de werken, toelating vragen aan het agentschap Onroerend Erfgoed of aan de erkende Onroerenderfgoedgemeente. Een overzicht van alle erkende onroerenderfgoedgemeenten is te vinden op www.onroerenderfgoed.be.

De werken waarvoor u toelating moet vragen zijn opgesomd in artikel 5 van het beschermingsbesluit.

4. BRONNEN

Mondelinge informatie verkregen van de eigenaars (17 januari 2017).

Hauptstaatsarchiv Stuttgart, M201 Aktive Pioniertruppen: Linien Bataillon und Kompanien: Kriegstagebücher und Anlagen, band 125: Pionier-(Mineur)-Kompanie 314: Bijlagen bij

Beschermingsdossier: Drie mijnkraters van de Eerste Wereldoorlog bij Hollandse Schuur, Monument

Kriegstagebuch, 25 dec 1916-10 sept 1917: Kaart met Duitse tunnels in de Wijtschateboog, 11 juli 1917, schaal 1:10000.

WESTERN FRONT ASSOCIATION 2008: *Mapping the Front: Ypres. British mapping 1914-1918: Great War Trench Map DVD Collection*, Western Front Association in association with the Imperial War Museum, M_26190: Britse loopgravenkaart Oosttaverne, 1 april 1917, schaal 1:10000.

Gewestplan geraadpleegd via Geopunt Vlaanderen:

http://www.geopunt.be/kaart?viewer=gewestplan_app/index.html (geraadpleegd op 1 december 2016).

Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan West-Vlaanderen Gecoördineerde versie 2014 deel 1 tekst: Ruimte voor verscheidenheid: http://www.west-vlaanderen.be/kwaliteit/Leefomgeving/ruimtelijke_ordening/structuurplan/Documents/Geo%20C3%B6rdineerde%20versie%20PRS%202014_tekst.pdf (geraadpleegd op 16 december 2017).

Ruimtelijk structuurplan Vlaanderen planningsprocessen Landbouw, natuur en bos: Regio Kust, Polders en Westhoek [online], <https://rsv.ruimtevlaanderen.be/RSV/RuimtelijkStructuurplanVlaanderen/Planningsprocessen/Landbouwnatuurenbos/KustPoldersenWesthoek> (geraadpleegd op 1/12/2016).

BARTON P., DOYLE P. en VANDEWALLE J. 2004 (ed. 2010): *Beneath Flanders Fields*, Stroud, 109, 193.

CHIELENS P. 2006: *De mijnenlag bij Mesen, De laatste getuige. Het landschap van Wereldoorlog I in Vlaanderen*, Tielt, 45-50.

FUSSLEIN O. 1932: Der Minenkrieg in Flandern, in Heinrici (red.), *Das Ehrenbuch der Pioniere*, Berlijn, 541-548.

GRANT GRIEVE W. & NEWMAN B. 1936: *Tunnellers. The story of the Tunnelling Companies, Royal Engineers, during the World War*, London, 216-218.

ERIC L. s.d., Les mines françaises de la cote 60, *Souterrains et vestiges* [online], <http://souterrains.vestiges.free.fr/spip.php?article64> (geraadpleegd op 25 februari 2013).

KRANZ W. 1935: Mineurkampf und Kriegsgeologie im Wytschaetebogen, *Vierteljahrschriftershefte für Pioniere*, 2/3, 166-181.

LAMPAERT R. 2000: *De mijnenoorlog in Vlaanderen*, S.l., 110.

OLDHAM P. 2000: *De heuvelrug van Mesen: Mesen, Wijtschate, Sint-Elooi, Slagveld België* 4, Erpe.

REICHSARCHIV 1939: *Die Kriegsführung im Frühjahr 1917. Bearbeitet im Reichsarchiv, Der Weltkrieg 1914 bis 1918: Die militärischen Operationen zu Lande* 12, Berlijn, bijlage 20, 21.

S.N. 1922: *The work of the Royal Engineers in the European War, 1914-19*, Chatham, 40.

TIESSEN M. 1937: *Königlich Preussisches Reserve Infanterie Regiment 213. Geschichte eines Flandernregiments*, Glückstadt, 394-395.

VERBOVEN H. 2014: De Westhoek ondermijnd, *M&L*, 33/1, 6-27.

5. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

5.1. Omgevingsplan bij de bescherming

Afzonderlijk document

5.2. Fotobijlage

De fotobijlage bij het ministerieel besluit bevat alle relevante foto's voor dit dossier. Er is geen afzonderlijke fotobijlage bij het dossier gevoegd.

Beschermingsdossier: Drie mijnkraters van de Eerste Wereldoorlog bij Hollandse Schuur, Monument

5.3. Kaarten en figuren

Afzonderlijk document

5.4. Criterianota: Relicten van de mijnenoorlog aan het front van de Eerste Wereldoorlog

Afzonderlijk document